

Tamás Gáspár Miklós

Ki beszélhet ötvenhatról?

A Nemzeti Kör elnevezésű konzervatív asztaltársaság október 18-án, csütörtökön megjelent közleményében tömören kifejti véleményét arról, hogy szerint mi történt Magyarországon 1956 őszén – főlfogása nem vitathatatlan, Nagy Imre szerepét illetően pedig igen furcsa. Főlegesen kívül hagyja ugyanis azt, hogy Nagy Imre 1953 óta a reformmozgalom vezéralakja volt, s bár október 23-án csakugyan nem ő „vezette” a forradalmat – senki nem vezette –, nem feledhető, hogy nem bitorlóként, hanem a népi közvélemény

nyomására és óhajára került a kormányzat élére, amely fokozatosan azonosult a forradalommal, habár visszariadt az erőszakcselekményektől. Nagy Imre mindenesetre gyorsabban és teljesebben ismerte el a forradalom igazságát, mint Kossuth Lajos a pesti március 15-ei forradalomét. Kinek jutna eszébe még efelől kétségbe vonni Kossuth vezető szerepét 1848-ban? Pedig tudjuk, hogy Petőfi még a tollára se volt hajlandó venni Kossuth nevét, akit idegennek tartott a forradalom igazi szellemétől. Közösítsék hát ki Kossuth hívei Petőfi Sándort? Széchenyi István a forradalom előtt pár hónappal még föl akarta akasztatni Kossuth Lajost. Tagadjuk-e meg Széchenyi ihlető munkájától a szabadságtörekvések nemes pecsétjét? Eötvös József külföldre menekült Petőfi és Kossuth forradalma elől. Most akkor Kossuth Lajos utca ne legyen-e, vagy Petőfi Sándor utca, vagy Széchenyi rakpart vagy Eötvös tér ne legyen?

Válasszatok!

Am a Nemzeti Kör ennél kézzelfoghatóbb dolgot is akar. Fölszólítja a volt párttagokat, pártmunkásokat – még akkor is, ha 1956 után születtek –, hogy fogják be a szájukat október 23-án. Ez persze burkoltan Gyurcsány Ferenc miniszterelnökre vonatkozik – akinek mindentől függetlenül továbbra is ellenzem a gazdasági és szociálpolitikáját, de itt most nem erről van szó. Ez a felszólítás, habár elkésett (a végleges ünnepi programot hetekkel ezelőtt lezárták), mégis kommentárt érdemel.

A szerző tudományos kutató, egyetemi tanár

Az első: amikor én 1988-ban a nyilvánosság előtt (mint köztudomású) megkérdeztem, hogy „lesz-e a bolsevik kutyából demokratikus szalonna”, akkor – kételyeim túl – reményemnek adtam hangot, hogy igenis lesz. 1988/89-ben hön reméltük (mi, rendszerváltók, ellenzékiek), hogy a nyolcszázézes part-

ra, Gimes Miklósról, Maléter Pálra is – is! – emlékezünk, amikor eszünkbe jut, hogy az értelmiségi pörök vádlottai között olyan emberek voltak, mint Déry, Zelk, Háy, Tanczos, Donáth, Vásárhelyi, Eörsi, akkor a kommunisztázás (ezen a napon különösen) groteszk, ami nem menti föl némelyiküket az 1949 és 1956 közötti vétkeik alól.

A negyedik és a legfontosabb: 1956 legfontosabb céljai egyszerűen összefoglalhatók. Demokratikus szocializmus, a nagyvállalatok

(üzemek, bányák, bankok stb.) köztulajdona, a munkahelyek ellenőrzése a dolgozók által (munkástanácsok), semlegesség (katonai tömbökön kívül állás), nemzeti függetlenség. Ezeknek a céloknak egyikét se vállalja a mai politikai osztály és az értelmiség nagy többsége – s annak, hogy e sorok írója másképp áll evel, nincs túl nagy jelentősége, sajnos (szerintem sajnos) –, és amit vállal 1956 örökségéből (többpártrendszer, szólásszabadság), azt nem 1956-ból, hanem a nyugati határból eredeztethetjük. Ilyesformán tehát gyakorlatilag senkinek se volna joga 1956-ról beszélni, hiszen a forradalom hagyatékát nemcsak a Kádár-garnitúra árulta el, majd semmisítette meg, hanem az 1988/89-i rendszerváltás nemzedéke se maradt hűséges hozzá, hiszen a nyugati orientáció és a kapitalizmus híve volt – vagy lett.

Mindenki hallgasson hát?

Őszintén szólva nem bánám, ha csend lenne végre. De mivel ez nem lehetséges, hadd beszéljen mindenki szíve szerint. Nem biztos, hogy a hűségesek mondják majd a legmélyebb és legokosabb szónoklatokat. Nem biztos, hogy az 1956 hitére megtértek ízlésesek lesznek. Én kevés bejelentett – hivatalos és félhivatalos és nem hivatalos – szónokra vagyok személy szerint kíváncsi. A „Niki” és a „Szeralem”, a „Vérző zászlók alatt” és az „Egy mondat a zsarnokságról” újraolvasását ajánlom.

Valahogy csak elmúlik majd ez a nap is. Akkor is, ha hallgat, akinek nem kellene, beszél, akinek nem kellene, és beszédet tiltana az, akinek nem illenék.

Valahogy csak elmúlik majd ez a nap is. Akkor is, ha hallgat, akinek nem kellene, beszél, akinek nem kellene, és beszédet tiltana az, akinek nem illenék

társágból – ez családtagokkal együtt hárommillió tömeg volt! – sokan a demokrácia oldalára állnak, és mellverdeső, színpadias bűnbánat nélkül 1956 igazságának híveivé lesznek. Ma, amikor ez látványosan megtörténik – akkor is, ha bevallom, hogy az ízlésemnek nekem is sértik tapintatlan és öntelt megfogalmazások –, ugyan miért búslakodjunk? Mert megvalósult, amit szerettünk volna?

A második: én is megkérdezhetném, hogy azok, akik most szeretnék eldönteni, hogy ki beszélhet október 23-án, ott voltak-e az 1980-as évek második felében a demokratikus ellenzék által szervezett (illegális) október 23-ai megemlékezéseken? Kis János ott volt, Krassó György ott volt, Rác Sándor, a Nagy-budapesti Központi Munkástanács egykori elnöke ott volt, Molnár Tamás és az Inconnu-csoport többi tagja (Pálinkás-Szűts Róbert, Bokros Péter) aktívan szervezte ezeket az akciókat. Tiszteletre méltó akadémikusokat akkor nem üdvözölhettünk sorainkban. Helyes volna-e ma, ha én azt mondanám, hogy az akkori nómenklatúra második sorában helyet foglaló kiváló tudósok most hallgassanak, mert akkor hallgattak? Ez méltánytalan és méltatlan volna, nem mondom, de még csak nem is gondolok ilyesmit.

A harmadik: az 1957-től 1961-ig lefolytatott terrorpörök legtöbb értelmiségi vádlottja és elítélte (és itt most értelmiségekről beszélünk, bár 1956 hősei leginkább munkásemberek voltak) egykori kommunista volt. Kommunisztázi akkor, amikor Nagy Imrere, Losonczy Géza-

A Nemzeti Kör nem akar közös ünnepet

„A nemzeti egység azonban nem jelentheti azt, hogy 1956 forradalmának eltirói és azok jogutódai magyarázzák el a nemzetnek a forradalom ötvenedik évfordulóján, mit jelentett 1956 forradalma. Mindazok, akik ma bocsánatkérés nélkül elfelejtkeznek egykori önmagukról, évtizedeken át vallott nézeteikről és a nemzet fejlődésének gátjaként betöltött szerepükről, nem vándorolhatják maguknak azt a jogot, hogy azokkal együtt ünnepeljenek, akik 1990-ig éppen általuk és jogelődeik által 1956 forradalma iránti hűségük miatt szen-

vedői és megaláztatottai voltak ezeknek az évtizedeknek” – írta a Nemzeti Kör hat tagja tegnap a Népszabadságban. Dobos László, Jávor Béla, Kádár Béla, Osváth György, Pongor Ernő és Solymosi Frigyes azt javasolta, hogy az 1956 ötvenéves évfordulóján „azok rendezzék az ünnepségeket, és azok mondjanak beszédet, akik az elmúlt ötven évben nem fordultak szembe 1956 forradalmával, és azok, akik ezzel ellentétesen viselkedtek, ne akarjanak a maguk damaszkuszi útjának végigjárása nélkül most Paulusként az igaz hit apostolai lenni”.